

Powiat
Legionowski

Załącznik nr 1 do Regulamin Odznaki Turystycznej Szlaku Polski Walczącej na terenie powiatu legionowskiego

WYKAZ TRAS i MIEJSC PAMIĘCI Szlaku Polski Walczącej na terenie powiatu legionowskiego

Szlak czarny, południowo-wschodni – długość 60,4 km

Szlak ten jest najbogatszy w miejsca pamięci, ale też bardzo atrakcyjny pod względem krajoznawczo-krajobrazowym. Przechodzi obok pięciu rezerwatów przyrody, przez tereny leśne i nadrzeczne, urokliwe łąki. Na jego trasie znajduje się zespół pałacowo-parkowy w Jabłonnie z 1784 roku i kościół w Nieporęcie z 1667 roku – jedne z istotniejszych zabytków architektury na Mazowszu. Z wyjątkiem krótkich odcinków w okolicach rezerwatu Łęgi Czarnej Strugi szlak przydatny dla rowerzystów.

WYKAZ MIEJSC PAMIĘCI na szlaku czarnym

1. Miejsce walk powstańczych w dniach 1-3 sierpnia 1944 r., przy granicy Legionowa i Chotomowa
2. Cmentarz parafialny w Chotomowie (m.in. grób Wincentego Rabczyńskiego – uczestnika powstania w 1863 roku, grób nieznanego żołnierza Wojska Polskiego, grób Polikarpa Wróblewskiego ps. Skiba i Stefana Krasieńskiego ps. Kacper)
3. Kościół parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Chotomowie (m.in. tablica pamiątkowa żołnierzy POW z Chotomowa i okolic oraz tablica ku czci poległych żołnierzy pułku AK „Marianowo-Brzozów”)
4. Pomnik Bohaterów Walk o Niepodległość Polski 1939–1945 w Chotomowie
5. Miejsce mordu na wzgórzu w Lesie Chotomowskim
6. Obelisk upamiętniający pomordowanych w latach 1939–1945 w Chotomowie – ul. Modlińska
7. Cmentarz parafialny w Jabłonnie (m.in. mogiła 39 żołnierzy WP poległych w walkach pod Jabłonną w 1939 roku, grób Mieczysława Stępnowskiego ps. Alfa i Stanisława Felickiego ps. Skiba, mogiła ok. 400 żołnierzy radzieckich, grób 18 osób rozstrzelanych w 1943 roku w okolicznych lasach, grób por. AK Mieczysława Kiełbińskiego ps. Fidelis, grób mjr. Leona Ulatowskiego, zasłużonego dla Legionów Polskich)
8. Pozostałości umocnień niemieckich z II wojny światowej przy wale przeciwpowodziowym w Jabłonnie
9. Tablica upamiętniająca rozpoczęcie walk o Warszawę w styczniu 1945 r. w Jabłonnie - Pałac PAN
10. Kościół parafii pw. Matki Bożej Królowej Polski w Jabłonnie (m.in. tablica upamiętniająca poległych żołnierzy II Batalionu z Jabłony z VII Obwodu AK „Obroża”)
11. Pamiątkowe tablice na gmachu Urzędu Gminy Jabłonna
12. Pomnik ku czci Żołnierzy Armii Krajowej w Jabłonnie
13. Pomnik poległych żołnierzy Wojska Polskiego i mieszkańców Jabłony
14. Pomnik wdzięczności za pontyfikat Jana Pawła II i dzieło „Solidarności” w Jabłonnie
15. Miejsce przeprawy batalionu „Znicza” do Kampinosu w Jabłonnie
16. Dom ze śladami walk o Jabłonnę w 1944 r. – Buchnik w Jabłonnie
17. Mogiła nieznanymi ofiar niemieckich mordów w Lasach Legionowskich w Jabłonnie
18. Mogiła nieznanymi ofiar niemieckich mordów w Lasach Legionowskich w Jabłonnie
19. Mogiła nieznanymi ofiar niemieckich mordów w Lasach Legionowskich w Jabłonnie
20. Mogiła nieznanymi ofiar niemieckich mordów w Lasach Legionowskich w Jabłonnie
21. Mogiła nieznanymi ofiar niemieckich mordów w Lasach Legionowskich w Jabłonnie
22. Miejsce po gajówce „Bukowiec” w Lasach Legionowskich w Jabłonnie

23. Upamiętnienie miejsca mordy na wzgórzu w lesie na Nowopolu
24. Miejsce rozstrzelania żołnierzy AK z III Batalionu w 1944 roku w Lasach Nieporęckich
25. Cmentarz parafialny w Nieporęcie (m.in. zbiorowa mogiła żołnierzy AK zamordowanych w pobliskim lesie w 1944 roku, grób kpt. rez. Bronisława Tokaja, zasłużonego dla Nieporętu pedagoga, obrońcy Warszawy w 1939 roku, dowódcy III Batalionu AK w I Rejonie, komendanta placu zrzutowego „Koc”)
26. Barokowy kościół parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Nieporęcie (m.in. tablica poświęcona żołnierzom III Batalionu AK z Nieporętu)
27. „Dąb Wolności” na Placu Wolności w Nieporęcie
28. Pamiątkowa tablica żołnierzy AK na Placu Wolności w Nieporęcie
29. Kapliczka „Solidarności” na Placu Wolności w Nieporęcie
30. Zrzutowisko broni „Koc” w Izabelinie
31. Mosty alianckie systemu Bailey’a na rzece Czarnej
32. Kapliczka upamiętniająca zryw „Solidarności” w Izabelinie
33. Mogiła żołnierska z 1939 roku na skraju lasu Uroczysko w Kątach Węgierskich
34. Kamień upamiętniający śmierć podchorążych „Alfy” i „Skiby” w Stanisławowie Pierwszym
35. Mogiła żołnierska z 1947 roku na skraju rezerwatu „Puszcza Słupecka”

PROPOZYCJE TRAS na szlaku czarnym

- A. 17,3 km ----> PKP Legionowo Przystanek – Jabłonna; miejsca oznakowane na mapie nr 1-12 Z Legionowa do pałacu w Jabłonce przez rezerwaty i Lasy Chotomowskie.
- B. 11,8 km ----> Jabłonna – PKP Legionowo; miejsca 13-22
Przez nadwiślańskie błonia i Las Legionowski do ścisłego centrum stolicy powiatu.
- C. 13,0 km ----> PKP Legionowo – Nieporęt; miejsca 23-29
Leśnym szlakiem miejsc pamięci do jednego z najciekawszych kościołów podwarszawskich.
- D. 18,1 km ----> Nieporęt – Kobiałka; miejsca 30-35
Wśród łąk i pól do lasu i Warszawy.

Szlak zielony, centralny – długość 59,9 km

Szlak, który z powodzeniem można nazwać wojskowym. Spotyka się na nim szereg fortyfikacji i koszar. Na trasie urokliwe zakątki przyrodnicze, zwłaszcza w okolicach Wieliszewa. Szlak w całości przydatny dla rowerzystów.

WYKAZ MIEJSC PAMIĘCI na szlaku zielonym

1. Fortyfikacje carskie - Dzieło nr 10 w Janówku Drugim
2. Fortyfikacje rosyjskie Grupy Janówek (Fort IV - niedostępny dla turystów) w Janówku Pierwszym
3. Fortyfikacje rosyjskie Grupy Janówek (Fort XVII) w Janówku Pierwszym
4. Fortyfikacje rosyjskie Grupy Janówek (Dzieło nr 9) w Janówku Pierwszym
5. Pomnik poległych na przejściu granicznym między Generalnym Gubernatorstwem a III Rzeszą i na frontach II wojny światowej w Janówku Pierwszym
6. Pomnik poległych w czasie I wojny światowej i wojny polsko-bolszewickiej w Janówku Pierwszym
7. XVIII-wieczne ruiny pałacu w Górze
8. Pomnik Odzyskania Niepodległości w Olszewnicy Starej
9. Przydrożny krzyż z 1922 r. w Skrzyszewie
10. Przydrożny krzyż upamiętniający I wojnę światową i wojnę 1920 r. w Skrzyszewie
11. Miejsce po polskim lotnisku polowym „Żyto” z września 1939 r. w Poniatowie
12. Miejsce po dworze rodziny Grocholskich zniszczonego pod koniec II wojny światowej w Poniatowie
13. Cmentarz wojenny w Wieliszewie - największa w powiecie legionowskim nekropolia wojenna żołnierzy polskiego września 1939 r.
14. Cmentarz parafialny w Wieliszewie (m.in. klasycystyczna kaplica cmentarna z 1834 r., grób Jana Łący, żołnierza AK rozstrzelanego w Nowopolu w 1944 r., symboliczna mogiła 17-letniego Kazimierza Burzy ps. Grom, harcerza Szarych Szeregów)
15. Kościół parafialny w stylu neoromańskim pw. Przemienienia Pańskiego w Wieliszewie (m.in. tablica poświęcona pamięci żołnierzy AK VII Obwodu „Obroża”)
16. Tablica upamiętniająca Szare Szeregi w Zegrzu Południowym
17. Tablica upamiętniająca kryzys przysięgowy w Legionach Polskich w 1917 r. w Zegrzu Południowym

18. Wojskowy cmentarz garnizonowy „Kwietniówka”
19. Tablica upamiętniająca por. Wojska Polskiego Kazimierza Widorta w Michałowie-Reginowie
20. Miejsce bitwy w obronie Warszawy 24 lutego 1831 r. w Nieporęcie
21. Pomnik internowanych oficerów Legionów Polskich w Białobrzegach
22. Tablica upamiętniająca internowanych oficerów Legionów Polskich w Białobrzegach
23. Cmentarz jeńców radzieckich z 1941 r. w Białobrzegach
24. Fort carski z początku XX wieku w Beniaminowie
25. Pomnik poległej załogi polskiego bombowca PZL.37B „Łoś” z 16. Eskadry Bombowej podczas lotu na bombardowanie niemieckich kolumn pancernych pod Łodzią i Piotrkowem 7 września 1939 r., w Wólce Radzymińskiej
26. Miejsce bitwy strzelców kaniowskich w nocy z 14 na 15 sierpnia 1920 r. w Wólce Radzymińskiej
27. Pomnik poległych strzelców kaniowskich w Zamostkach Wólczyńskich

PROPOZYCJE TRAS na szlaku zielonym

- A. 14,9 km ----> Suchocin – Olszewnica Stara; miejsca oznakowane na mapie nr 1-8
Trasa dobrze „ufortyfikowana” modlińskimi instalacjami. Smaczny kąsek dla miłośników militariów.
- B. 19,6 km ----> Olszewnica Stara – Zegrze Południowe; miejsca 9-17
Łąkami i lasami przez tereny nadnarwiańskie i okolice Jeziora Zegrzyńskiego.
- C. 9,7 km ----> Zegrze Południowe – Nieporęt; miejsca 18-19
Wśród Lasów Nieporęckich do Nieporętu. Po drodze interesujące pamiątki po I i II wojnie światowej.
- D. 15,7 km ----> Nieporęt – Zamostki Wólczyńskie; miejsca 20-27
Po drodze fort i koszary w Beniaminowie, a także potężny dąb „Jan Kazimierz”.

Szlak czerwony, północny – długość 25,4 km

Tereny nad jeziorem, rezerваты, pola i łąki. Serock – jedna z najstarszych miejscowości na Mazowszu. W Woli Kiełpińskiej XIX-wieczny kościół. Forty w Dębem, po drodze pamiątki po Radziwiłłach i Krasińskich. Te wszystkie atrakcje czekają na turystę, który zdecyduje się podążać szlakiem północnym przydatnym dla kolarzy.

WYKAZ MIEJSC PAMIĘCI na szlaku czerwonym

1. Miejsce po majątku gen. Kazimierza Małachowskiego i kapliczka z 1863 r., w Wierzbicy
2. Dawny cmentarz żydowski (kirkut) w Serocku
3. Wały twierdzy napoleońskiej w Serocku
4. Późnogotycki kościół Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny z 1530 r., w Serocku - najstarszy zabytek architektury w powiecie legionowskim
5. Tablica pamięci poległych i pomordowanych mieszkańców Serocka
6. Miejsce dawnej synagogi w Serocku
7. Miejsce bombardowania Serocka w 1939 roku
8. Kamienica Konrada Bocka w Serocku
9. Cmentarz parafialny w Serocku z 1806 roku (m.in. grobowiec Radziwiłłów, w którym spoczywa mjr Konstanty Radziwiłł ps. Korab, oficer AK rozstrzelany we wrześniu 1944 r., w Zegrzu, grób mjr. Tadeusza Skalskiego poległego 3 września 1939 r., mogiła zbiorowa 21 ofiar egzekucji w pobliskim wąwozie w lutym 1941 roku, groby żołnierzy AK i Ruchu Oporu AK)
10. Miejsce egzekucji ludności w wąwozie w Serocku
11. Pałac Radziwiłłów w Jadwisinie (teren rezerwatu niedostępny dla zwiedzających)
12. Miejsce egzekucji mjr. Konstantego Radziwiłła ps. Korab w Zegrzu
13. Upamiętnienie żołnierzy łączności w Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki w Zegrzu (tablica upamiętniająca żołnierzy łączności zgładzonych na Wschodzie, tablica upamiętniająca telegrafistki-juzistki wojskowej służby łączności)
14. Cmentarz parafialny w Woli Kiełpińskiej (m.in. zbiorowa mogiła żołnierzy WP poległych we wrześniu 1939 r.; grób żołnierzy, którzy zginęli od wybuchu min 1945 r.; grób Feliksa Janickiego - uczestnika Powstania Styczniowego oraz żołnierza AK Leszka Wnęka - kawalera Krzyża Virtuti Militari)
15. XIX-wieczny kościół parafialny pw. św. Antoniego z Padwy w Woli Kiełpińskiej (m.in. dwa rokokowe epitafia rodu Krasińskich z XVIII wieku, epitafia Krasińskich z XIX wieku, pamiątkowa tablica rocznicy odzyskania niepodległości z 1928 roku)

16. Fort carski z początku XX wieku w Dębem

PROPOZYCJE TRAS na szlaku czerwonym

- A. 11,2 km ----> Wierzbica – Zegrze; miejsca oznakowane na mapie nr 1-13
Przez Malowniczy Serock i okolice Rezerwatu Wąwóz Szaniawskiego do twierdzy w Zegrzu.
- B. 14,2 km ----> Zegrze – Komornica; miejsca 14-16
Trasa przez łąki i pola, ale też tereny leśne obok Rezerwatu Zegrze. Pod koniec odcinka fort w Dębem.

WYKAZ TRAS i MIEJSC PAMIĘCI szlaku Polski Walczącej na terenie miasta Legionowo

Szlak niebieski, duża obwodnica Legionowa - 13,1 km

Trasa przeprowadza przez wszystkie osiedla legionowskie, dając turyście ogląd charakteru miasta od Rynku po peryferia. Po drodze kilkanaście punktów związanych z II wojną światową, Muzeum Historyczne wraz jego filią. Trasa, doskonale skomunikowana, przechodzi przez wszystkie stacje kolejowe w Legionowie, dzięki czemu można zacząć nią wędrować w dowolnym miejscu, a także łączyć z innymi szlakami patriotycznymi.

WYKAZ MIEJSC PAMIĘCI na szlaku niebieskim (kolorem szarym oznaczone są miejsce wspólne z innymi trasami)

1. Kościół Garnizonowy pw. św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny - ul. Piłsudskiego 5
2. Pomnik Polski Walczącej - Rondo Armii Krajowej
3. Muzeum Historyczne - ul. Mickiewicza 23
4. Getto hitlerowskie dla Żydów w Legionowie - teren Ludwisina, w rejonie ulic: Sobieskiego, Mieszka I, Prymasowskiej, Kozińskiego, Pomorskiej i Zygmuntowskiej
5. Miejsce pamięci walk i śmierci żołnierzy AK w czasie Powstania Warszawskiego - granica Legionowa i Chotomowa, róg ul. Kościuszki i Wrzesińskiej
6. Miejsce mordu cywilnych mieszkańców Legionowa - ul. Targowa 62
7. Kościół parafialny w stylu nowoczesnym pw. Miłosierdzia Bożego - statua Wyszyńskiego i obraz Bitwy Warszawskiej - ul. Targowa 48
8. Cmentarz parafialny w Legionowie - Al. Legionów (kwatery wojenna 1939-1945, pomnik Polegli za Ojczyznę i swoje miasto, grób rodziny Skonieckich)
9. PEC Legionowo - ul. Olszankowa
10. Muzeum Historyczne Filia „Piaski” - Al. Sybiraków 23
11. Pomnik Legionowskich ofiar Zbrodni Katyńskiej - teren parafii pw. Matki Boskiej Fatimskiej - ul. Orłąt Lwowskich 8
12. Tablica pamiątkowa dowódcy I Rejonu Romana Kłoczowskiego ps. Grosz - ul. Słoneczna 7
13. Pomnik pamięci gen. Bolesława Roi - ul. gen. Bolesława Roi, Bukowiec
14. Tablica poświęcona rotmistrzowi Witoldowi Pileckiemu - róg ulic Polnej i Plantowej
15. Miejsce pamięci żołnierzy AK „Warty” i „Lato” - Park Kościuszki

Szlak zielony, mała obwodnica Legionowa - 10,3 km

Szlak stanowiący doskonałą propozycję dla każdego, nawet na rodzinne spacerunki z wózkiem. Dokładnie zaznacza z częścią Legionowa znajdującą się po południowej stronie torów, przechodząc przez centralne punkty miasta. Po drodze mnóstwo pamiątek z czasów wojny i najbardziej popularne legionowskie parki.

WYKAZ MIEJSC PAMIĘCI na szlaku zielonym w Legionowie

1. Miejsce represjonowania powstańców AK - ul. Sienkiewicza 12
2. Pomnik Polski Walczącej - Rondo Armii Krajowej
3. Komitet Obywatelski „Solidarność” - Al. 3 Maja 28

4. Tablica pamięci uczniów - harcerzy poległych w latach 1939-1945 - ul. Wł. Broniewskiego 7
5. Muzeum Historyczne - ul. Mickiewicza 23
6. Tablica poświęcona Andrzejowi Paszkowskiemu - Rondo A. Paszkowskiego
7. Tablica pamiątkowa Wandy Tomczyńskiej - ul. Jagiellońska 30
8. Kościół parafii pw. św. Jana Kantego - ul. ks. Józefa Schabowskiego 2 (m.in. tablica poświęcona harcerzom Szarych Szeregów; tablica poświęcona lekarzowi, mjr. WP Franciszkowi Amałowiczowi ps. Tatar (1903-1975); tablica poświęcona żołnierzom AK; tablica poświęcona ks. kpt. Wacławowi Szelenbaumowi „Bonus”; tablica - wotum Sodalicji Mariańskiej dla upamiętnienia 80. rocznicy odzyskania niepodległości; witraż - wotum legionowskiej „Solidarności”)
9. Tablica pamiątkowa Rodziny Rykaczewskich - Rondo Rykaczewskich
10. Getto hitlerowskie dla Żydów w Legionowie - teren Ludwisina, w rejonie ulic: Sobieskiego, Mieszka I, Prymasowskiej, Kozińskiego, Pomorskiej i Zygmuntońskiej
11. Kościół parafialny Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa - ul. Marsz. Józefa Piłsudskiego 47 (tablica upamiętniająca legionowskich harcerzy batalionu Parasol)
12. Zakłady „Stralo” - Bukowiec A, okolice ul. Kwiatowej
13. Tablica poświęcona nauczycielom tajnego nauczania - Liceum im. Marii Konopnickiej - ul. Marsz. Józefa Piłsudskiego 26
14. Pomnik harcerzy poległych 2 sierpnia 1944 roku - Osiedle Batorego
15. Kościół Garnizonowy pw. św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny - ul. Piłsudskiego 5

Szlak żółty, łącznik koszarowy - 1,3 km

Krótki szlak dojściowy z Ronda Andrzeja Paszkowskiego do stacji PKP Legionowo-Piaski. Nie brak jednak na nim atrakcji turystycznych znajdujących się w osobliwym trójkącie okolonym torami kolejowymi. Można w nim obejrzeć zabytkową willę „Kozłówka” i zwiedzić dawne koszary wojskowe.

WYKAZ MIEJSC PAMIĘCI na szlaku zielonym

1. Tablica poświęcona Andrzejowi Paszkowskiemu - Rondo A. Paszkowskiego
2. Willa „Kozłówka” - ul. Smereka 2
3. Koszary wojskowe w Legionowie - teren dawnych koszar wojskowych przy ul. POW